

Πως οι αυταρχικοί ηγέτες κτίζουν την κοινωνία της παρακολούθησης

Κώστας Π. Κατάρας

Η σύγχρονη τεχνολογία και τα ψηφιακά εργαλεία της, επεμβαίνουν σήμερα στη δημοκρατική κοινωνία και αξιοποιούνται αποτελεσματικά από τις σύγχρονες ηγεσίες που βρίσκουν βολικό να κλίνουν προς τον αυταρχισμό, ενώ δεν βλέπουν καθόλου αρνητικά την ευρισκόμενη σε εξέλιξη «κινεζοποίηση» της Δύσης με το γνωστό «ψηφιακό ολοκληρωτισμό». Τούτο γιατί ο ψηφιακός ολοκληρωτισμός προωθεί την κυρίαρχη ιδεολογία του κόμματος, επιβάλλει μια στιβαρή «κοινωνική εποπτεία», εκφοβίζει και τιμωρεί κάθε αντίπαλο που δεν υπακούει στα κελεύσματα μιας ολιγαρχικής κομματοκρατίας, μιας επαγγελματικής και, συνήθως, κληρονομικής πολιτικής τάξης.

Ενδεικτική είναι άλλωστε η πρόσφατη δήλωση στη κινεζική κρατική τηλεόραση του «αχυράνθρωπου» του Νταβός (WEF) Klaus Schwab : “ η Κίνα αποτελεί «πρότυπο» για τα άλλα έθνη”. Ποιος; Η Κίνα που αντιπροσωπεύει ένα μοντέλο αυταρχικών ονείρων και όπου γίνεται ή «κλινική δοκιμή» για να μετρήσουν τις αντοχές και την υπακοή των πολιτών; Αυτό είναι το κινεζικό μοντέλο διακυβέρνησης που εκθειάζει ο κος αυτός για λογαριασμό των γνωστών χορηγών του : ένα παγκοσμιοποιητικό έργο για την παθητικοποίηση και ολοκληρωτική υποταγή της κοινωνίας, με κύριο εργαλείο την σύγχρονη τεχνολογία .

«Το κινεζικό μοντέλο είναι σίγουρα ένα πολύ ελκυστικό μοντέλο για αρκετές χώρες» πρόσθεσε , αναφερόμενος σε μία χώρα με μηδενικές ελευθερίες, ένα απάνθρωπο σύστημα κοινωνικής εμπιστοσύνης (social credit) και μια αβίωτη ζωή συνεχούς κρατικής επιτήρησης. Και δυστυχώς, ο,τι συμβαίνει εκεί, αργά ή γρήγορα θα εφαρμοστεί και στη Δύση.

Βιώνουμε μια κατάσταση, ένα παράδοξο, όπου το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, η αυτονομία, η ελευθερία δημοκρατικής έκφρασης του ατόμου απειλούνται κύρια από το ίδιο το κράτος που αξιοποιεί (αν δεν τις προκαλεί..) προς τούτο βολικές «καταστάσεις εξαιρέσεως» κατά G.Agamben (λόγου χάριν, τρομοκρατία, 9/11, κοινωνικές αναταραχές, πανδημίες, ενεργειακή κρίση, κ.ά.). Έτσι λοιπόν οι κυβερνήσεις - σε σύμπραξη με τις BigTech, όπως θα δούμε, και με προηγμένα τεχνολογικά μέσα – επιδίδονται σε μια θηριώδη συγκέντρωση των προσωπικών πληροφοριών των πολιτών και κάθε κίνησής τους (πχ κάμερες, πλαστικό/ψηφιακό χρήμα, ψηφιακές ταυτότητες), κάτι που επιτρέπει στους σύγχρονους αυταρχικούς ηγέτες να παρακολουθούν τη ζωή μας, όπως ούτε ο Μάο, ο Στάλιν ή ο Χίτλερ δεν είχαν ποτέ ονειρευτεί.

-Οι κοινωνίες της επιτήρησης / παρακολούθησης, ως γνωστό, είναι αυτές που λειτουργούν/ υπάρχουν, εν μέρει, λόγω της εκτεταμένης συλλογής, καταγραφής, αποθήκευσης, ανάλυσης και αξιοποίησης πληροφοριών για τη ζωή ατόμων και ομάδων τους. Χαρακτηρίζονται δε και από μια έντονη ανάδυση του τεχνοφουδαλισμού (δηλαδή ένας καπιταλισμός της επιτήρησης στη ψηφιακή οικονομία μας) που ως μια σύγχρονη και ακραία μορφή / εξέλιξη του νεοφιλελευθερισμού, επεκτείνεται πέρα της οικονομικής σφαίρας και στην πολιτική. Και καθώς ευαγγελίζεται, μεταξύ άλλων, και την κατάρρευση / κατεδάφιση του κοινωνικού κράτους, υποβοηθάει τις συνθήκες για την ανάπτυξη του πολιτικού αυταρχισμού, την αναβίωση του ακροδεξιού εξτρεμισμού, καθώς και την επανεμφάνιση νεο-φασιστικών κινημάτων και κομμάτων, και δημιουργεί γόνιμο έδαφος για αυταρχικούς πολιτικούς ηγέτες που εμφανίζονται ως σωτήρες στην εποχή μας, όπως πιστεύει και ο Noam Chomsky (*"We are on the Road to a Form of Neofascism"*, Truthout, 8/12/2022)

-Κράτη, κυβερνήσεις και αυταρχικοί ηγέτες λοιπόν, παρακολουθούν τους πολίτες μέσα από κρυφές διαδικασίες δημιουργώντας μια παρακαμιακή, αρρωστημένη, «κοινωνία της παρακολούθησης». Ενδεικτικά αναφέρουμε:

Ο Σνόουντεν για τις ΗΠΑ

Όπως έγραψε και η εφημερίδα Guardian (Ιούνιος 2013) δημοσιεύοντας τις αποκαλύψεις του Σνόουντεν, η NSA είχε αρχειοθετήσει συνομιλίες εκατομμυρίων πολιτών, ενώ έγινε φανερό ότι είχε άμεση πρόσβαση στα δεδομένα εταιρειών, όπως Google, Facebook, Apple και αρκετών άλλων, μέσα από το λεγόμενο πρόγραμμα Prism που άρχισε το 2007 επί εποχής Μπους.

Ένα παρόμοιο πρόγραμμα επιτήρησης ήταν και αυτό που έγινε γνωστό με την ονομασία StellarWind –ένα από τα βαθιά κρυμμένα μυστικά της NSA– από τους Μπους και Ομπάμα. Το πρόγραμμα άρχισε μετά την 9/11 και την τρομοκρατική επίθεση στους Δίδυμους Πύργους, και εκτιμάται ότι δεν σταμάτησε ποτέ. Εξελίχθηκε έτσι σε ένα εργαλείο μαζικής επιτήρησης που κατέληξε «από το να χρησιμοποιεί την τεχνολογία για την άμυνα της Αμερικής, να τη χρησιμοποιεί για να ελέγχει τη χώρα, με το να επαναπροσδιορίζει τους πολίτες της», λέει ο Σνόουντεν.

Στο γνωστό βιβλίο του (Edward Snowden, *"Permanent Record"*), ο Σνόουντεν περιγράφει ότι η NSA είχε στενή συνεργασία με διάφορες χώρες, προκειμένου να συγκεντρώσουν μαζί ατελείωτα δεδομένα και ως τυπικό παράδειγμα αναφέρει τη Γερμανία (*"Germany a 'primary example' of NSA surveillance cooperation"*, DW, 17/9/2019). Υποστηρίζει ότι η χώρα, ενώ προσποιήθηκε ότι ήταν αντίθετη στην αμερικανική μαζική επιτήρηση, ήταν το πιο καλό παράδειγμα συνεργασίας και η BND υποστήριξε σταθερά τις ενέργειες της NSA.

Ούτε η Καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ γλίτωσε από την επιτήρηση, αφού αποκαλύφθηκε ότι το κινητό της παρακολουθείτο. Έτσι, είπε το 2013 το γνωστό «κατασκοπεία μεταξύ φίλων – απλώς δεν γίνεται».

Οι παρακολουθήσεις στην Κίνα

Η χώρα, όμως, που έχει ήδη σε λειτουργία μηχανισμούς που αποτελούν επιτομή αυτού που λέμε «ψηφιακός ολοκληρωτισμός» είναι η Κίνα. Υλοποιείται σε συνεργασία κράτους και επιχειρήσεων (αν και δεν επιβεβαιώνεται) παρακολούθηση και έλεγχος των πολιτών μέσω ίντερνετ, εφαρμογών, καμερών και άλλων ψηφιακών τεχνολογιών. Στις εταιρείες ενδεικτικά περιλαμβάνονται οι: Tencent, Huawei, ZTE, Alibaba και πολλές άλλες. Το σύστημα «κοινωνικής εμπιστοσύνης» (social credit), στο οποίο έχουμε ήδη αναφερθεί, αποτελεί κεντρικό στοιχείο αυτού του συστήματος ελέγχου.

Η μαζική επιτήρηση στην Κίνα ως γνωστό, αναδύθηκε την περίοδο του Μάο Τσετούνγκ (1949), ο οποίος και δημιούργησε αυτόν τον μηχανισμό ελέγχου για όλον τον τεράστιο πληθυσμό, με στόχο να ισχυροποιήσει την εξουσία του. Την εποχή αυτήν ο κάθε Κινέζος παρακολουθούσε τον γείτονα, φίλο, συγγενή, κ.λπ., και ανέφερε αν κάποιος δεν ζούσε και δεν σκεφτόταν με την κυρίαρχη ιδεολογία του κόμματος ή / και αν ήταν «αντεπαναστατικό» στοιχείο.

Τον ρόλο του τότε «καταδότη» ανέλαβε σήμερα η ψηφιακή τεχνολογία, με την οποία μέσω διαφόρων εφαρμογών οι πολίτες μπορούν, αλλά και ενθαρρύνονται να καταγγείλουν και να επιβάλουν μια «κοινωνική εποπτεία», όταν «βλέπουν» κάποιον να παρανομεί.

Ενδεικτικά:

- Η παρακολούθηση και ο εντοπισμός της θέσης του κινητού των πολιτών άρχισε το 2011 στο Πεκίνο, με τη δικαιολογία της διευκόλυνσης του κυκλοφοριακού.

- Από το 2018 η αστυνομία χρησιμοποιεί «έξυπνα γυαλιά», συνδεδεμένα στο ίντερνετ σε πραγματικό χρόνο και με δυνατότητες αναγνώρισης προσώπου, τα οποία τα φορούν οι αστυνομικοί και αναγνωρίζουν στον δρόμο κάθε άτομο «ενδιαφέροντος», και αναγράφεται στα γυαλιά αμέσως ποιος είναι, αν έχει διαπράξει και ποια παράβαση ή έγκλημα, και αν πρέπει να συλληφθεί!

- Η νέα ταυτότητα πολιτών που ανακοινώθηκε το 2019 θα έχει δυνατότητα εντοπισμού της θέσης κάθε πολίτη, καθώς και πού μετακινείται κάθε στιγμή, σε πραγματικό χρόνο.

Και, βέβαια, υπάρχει και το οργουελικό σύστημα «κοινωνικής εμπιστοσύνης» (social credit) στο οποίο ήδη αναφερθήκαμε, όπου το κράτος κατασκευάζει μέσα από διάφορα ψηφιακά εργαλεία μια «κοινωνική βαθμολόγηση» (social rating) για κάθε πολίτη, από την οποία εξαρτάται αν η ζωή του θα είναι ομαλή ή θα του την κάνει κόλαση η κυβερνητική εξουσία και το κόμμα.

Και η Ελλάδα στον χορό

Στην ομάδα των κοινωνιών της παρακολούθησης μπήκε επίσης και η Ελλάδα με το σκάνδαλο Predator. Πρόσφατα έδωσε στη δημοσιότητα η PEGA - Επιτροπή του ευρωκοινοβουλίου που ερευνά τις υποκλοπές - το προσχέδιο της έκθεσής της, μετά και την επίσκεψή της στην Ελλάδα. Η αρμόδια εισηγήτρια της PEGA, κατά την παρουσίαση της έκθεσης, ήταν σαφής. «Ξέρουμε ότι τα spyware πωλούνται κυρίως σε κυβερνήσεις» είπε και πρόσθεσε: «Οι αποκαλύψεις σχετικά με τη χρήση spyware αλλά και της ΕΥΠ για την παρακολούθηση δημοσιογράφων, περιγράφουν μια πολύ ανησυχητική ιστορία, ενός περίπλοκου και αδιαφανούς δικτύου σχέσεων, πολιτικών και επιχειρηματικών συμφερόντων, ευνοιών, νεποτισμού και πολιτικής επιρροής». Και ακόμη πρόσθεσε:

«Το λογισμικό υποκλοπής, πιθανώς σε συνδυασμό με τη νόμιμη παρακολούθηση, χρησιμοποιείται ως εργαλείο για απόκτηση πολιτικής εξουσίας και ελέγχου, στα χέρια της ανώτατης πολιτικής ηγεσίας της χώρας. Οι επικριτικοί δημοσιογράφοι ή αξιωματούχοι που καταπολεμούν τη διαφθορά και την απάτη αντιμετωπίζουν εκφοβισμό και παρεμπόδιση, ενώ δεν υπάρχει προστασία για τους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος».

Τι συμβαίνει γύρω μας

Κοινωνίες της παρακολούθησης δεν δημιουργούνται μόνο σε καταπιεστικά καθεστώτα αλλά και στις πολιτισμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι τις βρίσκουμε από τα ΗΑΕ, την Ταϊλάνδη, την Rwanda και την Σ. Αραβία, έως την Ουγγαρία και την Ισπανία. (R. Deibert: *“The Autocrat in your iPhone”*, Foreign Affairs, Jan 2023), και τώρα (;) και στην Ελλάδα.

Να δύο παραδείγματα τους τελευταίους μήνες υλοποίησης της κοινωνίας της επιτήρησης, καθώς και εκφοβισμού και υπονόμευσης των ατομικών και δημοκρατικών ελευθεριών σε δύο χαρακτηριστικές χώρες:

- στην Κίνα, οι αρχές ψηφιακά κάνουν κόκκινο το πάσο υγείας/εμβολιασμού Covid-19 QR code ώστε να εμποδίσουν τους πολίτες-καταθέτες να ταξιδέψουν (ταξίδι, τροφή, ξενοδοχεία, κτλ απαγορευόντουσαν με κόκκινο στο κινητό τους !!) στη πόλη Henan για να διαμαρτυρηθούν στις τράπεζες που τους λήστεψαν όλες τις οικονομίες τους ύψους 178 εκ. δολ (Reuters, *“China bank protest stopped by health codes turning red”*, 16/06/2022).

Ο κινέζος πρόεδρος Σι Τζινπίνγκ τελικά αναγκάστηκε από τις εντυπωσιακές διαδηλώσεις να υποχωρήσει από τα ακραία μέτρα και η κυβέρνησή του τερμάτισε απότομα την πολιτική «zero COVID».

- στο Ιράν, με αφορμή τις διαδηλώσεις για τη δολοφονία της νεαρής γυναίκας γιατί δεν φορούσε hijab, που έγινε σύμβολο του αγώνα για ελευθερία και δημοκρατία (#MahsaAmini), οι κρατούντες εφάρμοσαν το λεγόμενο «ψηφιακό σκοτάδι» (kill switch) με τη παύση λειτουργίας του ιντερνέτ ώστε να μην μπορούν οι διαδηλωτές να μεταδώσουν μηνύματα και σκηνές από τις εντυπωσιακές συγκεντρώσεις τους. Η αυταρχική ηγεσία της χώρας μάλιστα έχει αναπτύξει προχωρημένη τεχνολογία για επιβολή αυτού του «ψηφιακού σκότους», πχ εφαρμογή του μέτρου μόνο στις περιοχές των συγκεντρώσεων και όχι σε ολόκληρη τη χώρα, ώστε να περιορίζονται οι αρνητικές οικονομικές συνέπειες, αλλά ο χρόνος που απαιτείται για την επιβολή του μπλακάουτ (πχ. το 2019 χρειαζόντουσαν 24 ώρες για προετοιμασία, ενώ τώρα γίνονται σχεδόν αυτόματα).

Η εξέγερση έφερε υποχώρηση του καθεστώτος, οι Ιρανές στους δρόμους έκαψαν τη μαντίλα τους, ενώ φαίνεται ότι καταργήθηκε η Αστυνομία Ηθών, μια εξέλιξη που έρχεται σε αντίθεση με τη αδιάλλακτη γραμμή του ανώτατου ηγέτη, Αγιατολάχ Αλί Χαμενεΐ.

Αν λοιπόν οι αναταραχές στη Κίνα και το Ιράν έγιναν πραγματικότητα και ανέτρεψαν ολοκληρωτικές ψηφιακές πολιτικές και τη θέληση αυταρχικών και τυραννικών ηγετών, μπορεί κανείς να φανταστεί τι θα συμβεί στη πολιτισμένη Δύση: η εισβολή στο Καπιτώλιο των ΗΠΑ στις 6 Ιανουαρίου 2021 θα μοιάζει με σκετς στο νηπιαγωγείο!!